

De tegenprestatie in de Bijstand verandert het keuzepalet voor de uitkeringsgerechtigden, stelde ik vorige week. Een baan zoeken wordt aantrekkelijker zonder dat aan het hoofddoel van de Bijstand - inkomensbescherming bieden aan mensen zonder geld - afbreuk wordt gedaan. De morele verontwaardiging over de praktijk bij de Amsterdamse Dienst Werk en Inkomen - 'zinloos en vernederend werk' - deel ik daarom niet.

Dat ik de verontwaardiging niet deel, wil niet zeggen dat de aanpak niet beter kan. En omdat alle gemeenten hun tegenprestatie moeten vormgeven vanaf 1 juli van dit jaar, is het de moeite waard hierover hardop na te denken.

Hoe ziet de tegenprestatie er idealiter uit? Het doel, lijkt me: minimaliseer binnen de gemeentegrenzen het klantenbestand van de sociale dienst. Adequate inkomensondersteuning van alle burgers is hierbij de harde randvoorwaarde.

De 'Amsterdamse' aanpak geldt mensen die al gedurende lange tijd een Bijstandsuitkering ontvangen. Het lijkt me beter om bij het begin te beginnen: wat gebeurt er vanaf de 'eerste aanmelding'? En wat zijn de vervolgstappen?

Stap 1: vanaf 1 juli geldt ook voor 27-plussers een zoektermijn van vier weken. Pas als iemand vier weken aantoonbaar naar werk heeft gezocht en dat niet heeft gevonden, ontstaat een recht op Bijstand. Het lijkt me goed de aanvrager meteen te vertellen over de vervolgstappen.

Stap 2: vanaf Bijstandsdag 1 ontstaat de plicht om vier dagen per week naar het werk- en opleidingscentrum van de gemeente te komen. Kinderen welkom, en de gemeente betaalt een gezonde lunch voor iedereen.

Stap 3: kiezen. In het werk- en opleidingscentrum van de gemeente zijn drie smaken: werken, leren en solliciteren. Na de eerste introductieweek kiezen de Bijstandsgerechtigden hun eigen route - een mix van werken, leren en solliciteren - op de weg terug naar economische zelfstandigheid. Zij doen dat in overleg met hun begeleider van de sociale dienst, en tekenen hier toe hun reïntegratiecontract.

Stap 4: uitvoeren van het contract. Dit is voor iedereen anders. Sommigen zijn bezig met arbeidsmarktorientatie, sollicitatietraining, het reageren op advertenties en het schrijven van open sollicitaties; anderen volgen een (op de arbeidsmarkt gevraagde!) opleiding; weer anderen zijn aan het werk. Daar mag best het werk bij zitten dat zoveel morele verontwaardiging

opriep. Er is niets mis met schoenen poetsen en takken rapen. Maar in feite kan een groot deel van het werk- en opleidingscentrum draaien op het werk gedaan door de Bijstandsgerechtigden zelf: de lunch moet bereid, uitgeserveerd, afgeruimd. Het gebouw moet worden schoongehouden en worden onderhouden. Er zullen heel wat Bijstandsgerechtigden zijn die een cursus kunnen geven.

Stap 5: evalueren van het contract. Omdat de gemeente en de Bijstandsgerechtigde een contract hebben afgesloten, ontstaan nieuwe mogelijkheden. In de wet ligt de nadruk op het korten van uitkeringen als mensen hun tegenprestatie niet nakomen. Dat zal bij sommigen heus nodig zijn. Maar excellent presteren kan op basis van het contract ook worden beloond met een bonus. En dat is wel zo sympathiek. Maandelijks evaluatie is ook nodig om de route naar werk te kunnen verleggen.

Heel wat klanten van de Bijstand zullen een cursus kunnen geven

Stap 6: afscheid nemen. Iedereen verlaat binnen maximaal twee jaar het werk- en opleidingscentrum. Liefst omdat een leuke baan gevonden is. Maar ook het uitblijven van succes leidt tot afscheid. De Bijstandsgerechtigde zonder baankans - want dat is dan de conclusie - krijgt vrijwilligerswerk aangeboden met behoud van uitkering.

Is dit niet onbetaalbaar? Ik denk dat het rendabel is, zelfs in strikt financiële zin. Lagere instroom, snellere en betere uitstroom compenseren voor de gemeente de extra kosten van het werk- en opleidingscentrum.

Bijstand met plichten - een prima idee.

Frank Kalshoven is directeur van De Argumentenfabriek Reageren? frank@argumentenfabriek.nl

VK 4-01-2013